Образ організатора й керівника самочинних дій селян у творі «Салдатики!»

В.Винниченко зарекомендував себе як талановитий письменник вже з першої своєї збірки оповідань «Краса і сила». Він стає літописцем свого часу. Його увагу привертають кардинальні зрушення у свідомості селянства, що досі було покірним і мовчазним, а тепер піднімає повстання, забирає землю та хліб у панів. Таку ситуацію зображує він в оповіданні «Салдатики!», в центрі якого стоїть проблема — ватажок і народ.

Ніхто із селян і не знає, як це сталося, що непомітний колись Явтух тепер ніби староста чи старшина. Він був такий, як інші: тяжко заробляв по 10 копійок на день, мовчав, корився і голодував. Але щось трапилося із усім селом, коли невідомо звідки узялися листівки, які пробудили у селян почуття ненависті і злості на панів, у яких говорилося про те, що на землю має право той, хто на ній працює. Листівки прочитали усі, але тільки Явтух насмілився скликати збір і виступити перед селянами з промовою, хоча раніше від нього ніхто не чув якоїсь довгої розмови. Він виразив усе те, що відчували його односельці: говорив про те, що нікому заступитися за селян, окрім них самих, що самі селяни роблять неправду, бо працюють на пана, хоч Бог усім наказав в поті лиця їсти хліб, що треба забрати у пана те, що належить селянам, і навіть про те, що треба допомагати іншим селам одбирати у панів хліб.

Отже, оскільки він ніби організував усіх селян, то вони і сприймали його за старшого. Він стояв на чолі ватаги, яка приїхала ділити хліб. Його розмова з паном Партнером була спокійною, бо він знав, що чинить по правді: узяти своє — то не крадіжка. Твердість і спокій відрізняли його від усіх селян і наступного ранку, коли вони вийшли зустрічати роту солдат. Ватажок перш за все повинен вірити у те, що робить, тоді свою віру він зможе передати іншим. Там, де з’являвся Явтух, там, де чути було його твердий і спокійний голос, стихали балачки, плачі, зітхання.

Найкраще розкривається Явтух у сцені зустрічі із солдатами. Він не став ховатися за спини інших і, хоча не мав освіти і ніколи не був оратором, зміг не тільки організувати селян, але і переконати солдат не стріляти . Йому це вдалося тому, що у серці його була тверда віра у справедливість їхніх вимог, віра у те, що солдати не стрілятимуть. Він зміг знайти потрібне для солдат слово: «Ми не грабували!.. Ми ж з голоду вмирали!.. Ми ж самі заробили той хліб, що забрали!.. Послухайте!.. Хіба ж ви забули? У вас же є батьки, матері!.. Ми ж ваші батьки, ви ж такі,як ми...»

І Явтух дотримав слово, дане селянам: солдати не стріляли. Але він сам загинув і таким чином врятував село від страшної трагедії.

Отже, справжнім ватажком, якого б слухалися і якому б вірили селяни, повинна бути людина з їх середовища, щоб не тільки розуміла, а і на собі відчула усі страждання, що випали на долю селян. Тільки така людина, хоч і неосвічена, зможе знайти потрібне для народу слово. Тільки така людина зможе не тільки на словах, а й на ділі довести справедливість селянської боротьби.